

staar som en Art Overgangsform mellem »Penge« og »Kreditmidlerne«, der skal behandles i næste Bind. Men ved at medtage Papirspengene i nærværende Bind er det dog betonet, at de er Penge, hvad ogsaa Fremstillingen bygger paa. Iøvrigt er Scharlings Opfattelse af Papirspengenes Anvendelse kortest udtrykt saaledes: En Papircirkulation vil, forsaavidt det er muligt at begrænse dens Omfang til, hvad Omsætningen kræver, meget vel kunne udfylde en Pengecirkulations Opgave, ja til en vis Grad endogsaa være nok saa hensigtsmæssig og konstant som en Møntcirkulation, fordi den ikke er bestemt ved den af Omsætningens Krav uafhængige Metalproduktion (Side 550). Men paa den anden Side er »af alle økonomiske Ulykker, som kunne ramme et Land, en overdreven Udstedelse af Papirspenge en af de største« (Side 559).

Helge Smith.

SIDNEY and BEATRICE WEBB. **English Poor Law Policy.** Longmans, Green & Co., London. Pris 7 sh. 6 d.

Det er vel nu aabenbart for alle, at England staar midt i en mægtig socialreformatorisk Æra, der sikkert baade i Bredden og Dybden vil overgaa den, som Tyskland oplevede i Firserne i forrige Aarhundrede. Den indledes med Ulykkesforsikringsloven af 1897, som i 1906 udvidedes saaledes, at den blev Verdens mest radikale, omend langt fra mest fuldkomne Lov paa sit Omraade. Derefter fulgte Alderdomspensionsloven af 1908, der hviler paa et Princip, som hidtil kun var bleven bragt til Anvendelse i et ganske lille europæisk Land og i nogle fjærne australske Kolonier, og som ved sin Dristighed fremkaldte en hel Panik blandt de sagkyndige.

staar som en Art Overgangsform mellem »Penge« og »Kreditmidlerne«, der skal behandles i næste Bind. Men ved at medtage Papirspengene i nærværende Bind er det dog betonet, at de er Penge, hvad ogsaa Fremstillingen bygger paa. Iøvrigt er Scharlings Opfattelse af Papirspengenes Anvendelse kortest udtrykt saaledes: En Papircirkulation vil, forsaavidt det er muligt at begrænse dens Omfang til, hvad Omsætningen kræver, meget vel kunne udfylde en Pengecirkulations Opgave, ja til en vis Grad endogsaa være nok saa hensigtsmæssig og konstant som en Møntcirkulation, fordi den ikke er bestemt ved den af Omsætningens Krav uafhængige Metalproduktion (Side 550). Men paa den anden Side er »af alle økonomiske Ulykker, som kunne ramme et Land, en overdreven Udstedelse af Papirspenge en af de største« (Side 559).

Helge Smith.

SIDNEY and BEATRICE WEBB. **English Poor Law Policy.** Longmans, Green & Co., London. Pris 7 sh. 6 d.

Det er vel nu aabenbart for alle, at England staar midt i en mægtig socialreformatorisk Æra, der sikkert baade i Bredden og Dybden vil overgaa den, som Tyskland oplevede i Firserne i forrige Aarhundrede. Den indledes med Ulykkesforsikringsloven af 1897, som i 1906 udvidedes saaledes, at den blev Verdens mest radikale, omend langt fra mest fuldkomne Lov paa sit Omraade. Derefter fulgte Alderdomspensionsloven af 1908, der hviler paa et Princip, som hidtil kun var bleven bragt til Anvendelse i et ganske lille europæisk Land og i nogle fjærne australske Kolonier, og som ved sin Dristighed fremkaldte en hel Panik blandt de sagkyndige.

Saa kom Loven af 1909 om Lønningsnævn, der — atter efter australsk Forbillede — paa en principielt overordentlig betydningsfuld Maade organiserer en Kamp mod den sociale Elendighed i dens uhyggeligste Former og paa dens mest utilgængelige Omraader. Det bebudes nu, at man vil gaa videre med en omfattende Lovgivning om Forsikring mod Arbejdsløshed og mod Invaliditet og Sygdom.

For mange kommer disse betydningsfulde Lovgivningsarbejder sikkert højst overraskende. England staar for den almindelige Bevidsthed som det Land, hvis offentlige Liv mere end noget andets er gennemsyret af den økonomiske Liberalismes Doktriner. Hvorledes da forklare, at man nu saa afgjort bryder med dem? For dem, der spørger saaledes, vil ovennævnte lille Bog være en belærende Læsning. Den fortæller ikke om Lovgivningsforanstaltninger, men om hvorledes Udviklingens stadig glidende Strøm umærkeligt, saa at sige ubevidst for de ledende, fører mod Maal, som ligger fjærnt fra dem, man oprindelig stiledede mod. Bogen er med Undtagelse af de sidste Kapitler blevet til paa Foranledning af den engelske Fattiglovskommission, som sad fra 1905 til 1909. Formaålet med den er at udrede, hvilke Principer Administrationen i Tidernes Løb har fulgt ved Gennemførelsen af Fattigloven af 1834. Den er i egentligste Forstand et originalt Værk, bygget op paa et uhyre Materiale af Anordninger, Bekendtgørelser, Cirkulærer og Skrivelser, om hvis Bearbejdelse Forordet giver interessante Oplysninger. I dette Kaos bringer Bogen Orden og drager Udviklingens Linjer op med overordentlig Klarhed. Den maa have været til uvurderlig Nytte for Kommissionen. Thi, som det siges i Begyndelsen af Forordet, intet Nutidsfænomen kan forstaas til Gavns, uden at man kender dets Historie.

Den berømte Fattiglovskommission af 1832 havde anbefalet, at de samme Klasser af fattige skulde behandles ens for hele Landet (national uniformity), at Hjælpen til arbejdsdygtige Personer og deres Familie ikke maatte

gøre deres Stilling saa god som uafhængige Arbejderes af den laveste Klasse (principle of less eligibility), og at dette skulde ske ved at tilbyde dem (ikke tvinge dem til) Ophold i en Arbejdsanstalt (workhouse). Disse Principer er, som man vil se, ægte Børn af Liberalismen. De skærer alle over en Kam, uden Hensyn til særlige Forhold og historisk Overlevering. De overlader principielt det enkelte Individ at klare sig saa godt eller saa daarligt, det formaar. De paalægger ikke Individet særlige Forpligtelser overfor Samfundet, som saa paa sin Side indskrænker sig til at garantere det mod at dø af Sult.

Fattigloven af 1834 fastslog ikke disse Principer, men man gik ud fra som en Selvfølge, at Administrationen, der blev i høj Grad centraliseret og udstyret med stor Magtfuldkommenhed, vilde følge dem. Og hertil har den sikkert ogsaa haft den bedste Vilje; til at begynde med gik den end ikke saa vidt i Humanitet, som Kommissionen havde foreslaaet. Men det viser sig, at Principet om den ensartede Behandling af de fattige næppe nogensinde helt blev gennemført og nu kun gælder for en eneste Klasse af fattige, nemlig Vagabonderne. Selv med Hensyn til Behandlingen af voksne, arbejdsdygtige Personer er der en saadan Forskel, at i en Del af Kongeriget holder man principielt paa kun at yde Hjælp gennem Ophold i en Arbejdsanstalt, i en anden Del er »outdoor relief« tilladt og almindelig anvendt. Og naar Talen er om Børn, syge og gamle, er enhver Tanke om ensartet Behandling forlængst opgivet, hvad der bl. a. giver sig Udtryk i, at Børn opdrages paa Fattigvæsenets Regning med en Udgift for hver enkelt, der varierer fra 1 til 20 sh. om Ugen. Vigtigere endnu er det, at man i Tidens Løb mere og mere har fjærnet sig fra »the principle of less eligibility«. Det hævdes kun i sin fulde Strængighed, ja strængere end Kommissionen af 1832 havde foreslaaet, overfor Vagabonderne. Men ellers ydes der de fattige en Behandling baade i og udenfor Arbejdsanstalterne,

som gør deres Kaar betydeligt bedre end de slettest stillede Arbejderes.

Samtidig med at »Principerne fra 1834« saaledes mere og mere mister deres Herredømme, bryder nye Principer frem, som — uden at Administrationen selv er klar derover — er Udtryk for en hel anden Samfundsopfattelse end den, Kommissionen af 1832 bekendte sig til. Det er Principet om en Behandling af de fattige, der har en varig Bedring af deres Tilstand eller Samfundsstilling til Formaal (the principle of curative treatment), Principet om Ydelse af visse Goder til alle uden Forskel (the principle of universal provision) og Tvangsprincipet (the principle of compulsion). Det første har navnlig givet sig Udslag i Sygebehandlingen og Opdragelsen af Børn under Fattigvæsenet, der nu ofte koster mere, end hvad den lavere Mellemlasse kan ofre paa sine Børn. Det andet møder man i Folkeundervisningen, i forskellige sanitære Foranstaltninger og i Alderdomsunderstøttelsen. Og Tvangsprincipet hævdes paa mange Omraader, hvor det offentlige, i Modsætning til tidligere, behandler Individerne, som det finder rettest, uden at tage Hensyn til deres egne Ønsker.

Bogen ender med en Kritik af den ny Fattiglovskommissions Flertalsbetænkning og et Indlæg til Fordel for Mindretalsbetænkningen (Beatrice Webb var Medlem af Kommissionen). Det vilde føre for langt at komme nærmere ind herpaa. Der er maaske Anledning til at nævne, at Majoriteten foreslaar Oprettelsen af en »frivillig Hjælpekomité« til Administration af Velgørenheden ved Siden af det offentlige Fattigvæsen. Kun de fattige, som Hjælpekomiteen ikke vilde støtte, skulde henvises til Fattigvæsenet — altsaa en lignende ulykkelig Tanke om en Sigtning af de fattige, som foresvæver vore hjemlige Hjælpekassefolk. Minoritetens Forslag gaar ud paa noget saa radikalt som en fuldstændig Ophævelse (break-up) af Fattigloven. Det er, som Forfatteren siger, Principerne af 1907 ført til deres logiske Konsekvens. Der findes

allerede offentlige Myndigheder (local education authority, local health authority, local pension authority, local unemployment authority osv.), som gaar frem efter disse Principer, og hvis Virksomhedsomraade er saa stort, at der nu til Dags underholdes flere paa offentlig Bekostning udenfor Fattiglovens Omraade end indenfor det. Det gælder da om at henvføre Resten af de fattige under disse Myndigheders Forsorg. Forfatterne er ikke blinde for, at det er sandt, hvor upopulær denne Sætning end maatte være, at en human Behandling af de fattige uden afskrækkende Betingelser og uden de almindelige borgerlige Virkninger af Modtagelsen af Fattighjælp vil virke demoraliserende og økonomisk uoverkommeligt for Samfundet, med mindre de paagældende paa en eller anden Maade hindres i at synke ned i haabløs Fattigdom. Forebyggelsen bliver derfor det store, betydningsfulde Princip, som maa bringes til Anvendelse, naar Fattigloven ophæves. Det skal træde i Stedet for Afskrækkelsen, der var det Middel, hvormed man i 1834 søgte at holde sig de fattige fra Livet, for at de ikke skulde tære for meget paa Skatteborgernes Penge.

Om Tiden til Fattigvæsenets Ophævelse endnu er kommet, er vistnok højst omtvisteligt. At der imidlertid saavel indenfor den saakaldte »Arbejderforsikring« som indenfor selve Fattigvæsenet er stærke Tendenser, der fører i den Retning, kan næppe bestrides. —

Alt i alt en af de sjældne Bøger, der lever længe i ens Tanker efter Læsningen, et nyt Vidnesbyrd om det mærkelige Forfatter-Ægtepars ualmindelige Evne til dybt-gaaende og originale sociale Undersøgelser.

Aage Sørensen.